

האם היהודיה וילדיה

משיחת ו' תשרי תשמ"א

בקריאת-התורה ביום הראשון של ראש-השנה וביום השני של ראש-השנה - הנחשבים כ"יום ארוך", שני חלקים של "ראש" אחד - אנו מזכירים את שרה, רחל ורחל ורחל. הגמרא מסבירה על כך, שבראש-השנה נפקדו שרה, רחל ורחל.

דברי הגמרא - שבר"ה נפקדו שרה, רחל ורחל - הם חלק מתורה שבעל-פה, ולכן יש להפיק מהם הוראה עבור הנהגת כל השנה כולה; המקור להוראה זו נמצא ב"תורה אור", כלומר שהתורה עצמה מאירה את ההוראות שמפיקים ממנה.

מהי ההוראה מקריה"ת העוסקת בשרה, הנקראת ביום הראשון של ראש-השנה? הקריאה פותחת בפסוק "וה' פקד את שרה" - ה' מילא את הבטחתו לשרה, "כאשר דיבר", והיא ילדה בן. בן זה היה יצחק, כפי שמסופר באריכות בהמשך הדברים.

מכאן אנו ממשיכים, בקריה"ת של היום השני, לתאר את מעלתו של יצחק, כתוצאה מהחינוך שהעניקו לו אברהם ושרה; שרה התמסרה לחינוכו מיד, עוד יותר מאשר אברהם, שכן על-פי התורה, בשנותיו הראשונות של ילד, וגם לאחר-מכן, הוא "צריך לאימו".

אדרבה: אברהם, מצד רוב החסד שבו, פנה בבקשה לקב"ה "לו ישמעאל יחיה לפניך", ושרה היא שהבהירה ש"לא יירש... עם בני עם יצחק", משום ש"ביצחק ייקרא לך זרע".

בראש-השנה מודגשים, אם-כן, שני עניינים: "וה' פקד את שרה" - משום שהיא הרבתה לבקש ולהפציר על כך בתוקף רב, ואף התבטאה במלים חריפות כלפי אברהם, "חמסי עליך" - משום שלא התפלל עבורה.

שרה, שהיתה "אשה כשרה, שעושה רצון בעלה", הייתכן שהתבטאה בנוסח כה חריף כלפי אברהם? משום שכאשר מדובר בלידת ילד יהודי, ובחינוכו כילד יהודי - אין מקום להיסוסים, אלא יש לנצל את כל הדרכים שהן דרכי-תורה - במסגרת "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום", אבל יחד עם זאת בתוקף המותר על-פי התורה.

כך ניתן להגיע למטרה: "כי ביצחק ייקרא לך זרע".

גם ביום השני אנו קוראים: "וילכו שניהם יחדיו". רש"י מפרש, שהכונה ב"יחדיו" היא שמסירות-הנפש של אברהם ויצחק היתה במידה שווה.

הדבר קשור ל"חנוך לנער", שדווקא באופן זה "גם כי יזקין לא יסור ממנה" - חינוך התלוי, בתחילת השנים, בעיקר באשה ובאם, כמבואר בהלכה, וכפי שאנו רואים - "מעשה רב" - בחיי היום-יום.

עד"ז אנו מוצאים ביחס לרחל, שנפקדה אף היא בראש-השנה: מסופר בתורה שבכתב, ועוד יותר - בתורה שבעל-פה, על מסירות-הנפש שהשקיעה כדי לזכות בבן, ובסופו של דבר ה' "פתח את רחמה", כפי שמסופר באריכות בתורה שבכתב, ובפרט על-פי מדרשי חז"ל.

ועד"ז - בנוגע לחנה.

זהו, כאמור, הצד השווה בכל שלוש הנשים שנפקדו בראש-השנה.

פרשת צבאים-זילך

וכאמור, מכיוון שמדובר בתחילת השנה, משפיע זכרון הדבר, וההתבוננות בהתנהגותן של שלוש הנשים, על הנהגת כל השנה כולה.

כוונת הדברים בפשטות: על כל אם, מחנכת ומדריכה, לדעת, שאע"פ שלילד ישנם שני סוגי צרכים: הוא זקוק לאכילה, לשתייה ולשינה ואף לשעשועים, כדי שיהי' בריא, ויוכל להתכונן למלא את שליחותו של הקב"ה בעולמו לכשיגדל, ביחד עם זה, השליחות העיקרית של ההורים היא לחנך את הילד בענייני שמים.

וכמדובר כמה פעמים, שעם לידת התינוק, "מנהג ישראל תורה הוא" להשתדל שבין הדברים הראשונים שיראה יהיו שמות קדושים המונחים מסביבו; כך היה נהוג בעבר להדביק בחדר היולדת קמעות וכיו"ב.

גם כשהיתה האם מנענעת את תינוקה כדי שיירדם - גם תינוק שאינו יודע קרוא ועדיין אינו מבין דבר - ידעה האם שעליה לספר לו, עוד בהיותו בן שנה או חצי-שנה, ולשיר לו זאת מתוך שירה וזמרה, על כך שהתורה טובה מכל סחורה: אכן ישנם צימוקים וישנם שקדים, אבל אין הם מגיעים לשוויה של סחורה האמיתית, הסחורה הטובה ביותר - התורה.

ועי"ז שהילד שומע זאת - כך מסופר על רבי יהושע בן חנניה, שאימו נהגה להביא את עריסתו לבתי-מדרשות, ועליו נאמר "אשרי יולדתו".

כתוצאה מכך הוא גדל והפך לרבי יהושע בן חנניה, והדבר נחשב כשבח גם עבורו!

